

Tautosakos darbų XLVII tomas – temiškai margas, skyriai – įvairūs, bet akylesniam skaitytojui jau įprasti: po jų antraštėmis pristatomi naujausi folkloristų tyrimai iš tradicinio pasaulėvaizdžio, folkloro gyvavimo dabarties kontekstuose, kultūrinio kraštovaizdžio.

Pirmajame skyriuje Giedrė Šmitienė, tradicinei kultūrai tirti pasirinkusi fenomenologines prieigas, išgrynina fenomenologines juslinio suvokimo nuostatas, su kuriomis gretina jau ne pirmą kartą savo rašymui pasirenkamos pateikėjos Onos Lukšienės kalbėjimą, tiksliau, per jį atsiskleidžiantį šios kaimo moters ir jos gyvenamos erdvės ryšį. Jūratės Šlekonytės straipsnis skirtas lietuvininkų sakmėms apie laukinę medžioklę: apžvelgus analizuojamo motyvo gyvavimą Europos tautų folklore ir ypatumus lietuvininkų sakmėse, gilesnių jo šaknų ieškoma Mažosios Lietuvos autochtonų – prūsų tradicijoje.

Folkloras dabarties kontekstuose pristatomas Dalios Zaikauskienės straipsniu. Tyrimo objektu pasirinkus kelių politines ar pasaulėžiūrines diskusijas provokuojančių straipsnių komentarus, jame pateikiama įdomių pastebėjimų apie patarlių vartojimą šiandieniniame elektroniniame diskurse.

Kultūrinio kraštovaizdžio aspektas vienija du skirtingo pobūdžio ir skirtingų laikotarpių medžiagos tyrimus. Bronė Stundžienė aiškinasi kraštovaizdžio recepciją lietuvių dainose iš šiuolaikinio atskaitos taško, įžvelgdama nevienodą kraštovaizdžio įprasminimą skirtingais dainų raidos etapais. Straipsnyje apsiribojama vos dviejų kraštovaizdžio objektų – lauko ir kalno – interpretacija, jau leidžiančia daryti išvadą, kad seniausiam klodui priklausančiose dainose kraštovaizdis kuriamas mitoritualinių idėjų pagrindu ir kad nuo ritualinio konteksto atitrūksta tik vėlyvoji daina. Vilma Daugirdaitė tyrimui pasirinko lietuvių folkloristų iš esmės dar neliestą temą – šiuolaikinių išskirtinių kraštovaizdžio vietų kūrimą. Lygindama istorikų darbus, populiarios spaudos diskursą ir sakytinį naratyvą ji aptaria baltiškyjį mitologinių ir istorinių realių įsiejimą į Žemaitijoje esančio Lopaičių kaimo kraštovaizdį ir besirandančius pasakojimus apie jas. Lopaičių kraštovaizdyje įprasmintos ikirikščiškosios Žemaitijos istorijos ir kultūros atgarsiai sakytiniame naratyve pristatomi ir autorės parengta tekstų publikacija.

Proginėje skiltyje „Latvių tautosakos archyviui – 90“ Mara Vyksna (Māra Viksna) primena Latvių tautosakos archyvo istoriją: jo ištakas, įkūrimą ir jau devyniasdešimt metų trunkančią veiklą.

Galima sakyti, kad jau tradiciškai publikaciją skyreliui „Iš dainų istorijos“ parengia Kostas Aleksynas, šįkart atskleisdamas, kaip buvo sukurtos dvi Didžiojo karo dainos.

„Sukakčių“ skyrius skiriamas paremiologams ir paremiologijai. Šiemet minime šviešaus atminimo profesoriaus Kazio Grigo 90-ąsias gimimo metines. Apie iškilus tautosakininko indėlį į liuanistiką, į lietuvių ir tarptautinę folkloristiką rašyta ne kartą. Šiuos ilgus metus su Kaziu Grigu prie Lietuvių patarlių ir priežodžių kartotekos bei didžiojo lietuvių patarlių sąvado rengimo dirbusi Lilija Kudirkienė mums primena ne išskirtinės reikšmės profesoriaus darbus, o patį asmenį, kokį pažino tie, kas su juo dirbo ir bendravo. Vermonto universiteto (JAV) profesorius Wolfgangas Miederis, pakviestas prisiminti K. Grigą (jų draugystė užsimezgė ir tęsėsi laiškais), atsiliepė aistringai rašiniu, kviesdamas parengti lietuvių ir anglų patarlių rinkinį, kuris tarptautinę paremiologų bendruomenę supažindintų su turtingu lietuviškų patarlių paveldu, ir žadėdamas savo paramą jį publikuojant. Esama progos plačiau pristatyti ir paties profesoriaus W. Miederio veiklą – tai 70-asis jubiliejus. Šio vieno žymiausių pasaulyje paremiologo parašytiems, parengtiems, sudarytiems ar redaguotiems leidiniams apžvelgti skirtas Giedrės Bufienės rašinys. Gražus sutapimas, kad prie lietuvių paremiologijai reikšmingų asmenų paminėjimo iš esmės dera ir gydytojo, visuomenės veikėjo Mikalojaus Kuprevičiaus, kurio 150-ąsias gimimo metines minime, tautiškai angažuotos veiklos suaktualinimas, primenant apie nedaugeliui žinomus jo sudarytus du solidžius tautosakos rinkinius: patarlyną ir mįslyną. Proginę publikaciją parengė jo anūkas kompozitorius Giedrius Kuprevičius.

Etnokultūrinė Kuprevičių šeimos veikla punktyru prisitęsia skyriuje „Iš ekspedicijų patirties“, kuriame Vykintas Vaitkevičius pristato Balio Buračo 1936 metų ekspedicinės kelionės į Rytų Lietuvą užrašus. Šioje kelionėje kraštotyrininką lydėjo tuo metu M. K. Čiurlionio dailės muziejaus sekretoriaus pareigas ėjęs Viktoras Kuprevičius – Mikalojaus Kuprevičiaus sūnus, kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus tėvas. O pristatant publikaciją norėtųsi pasidžiaugti ne tik tradicinės kultūros tyrėjams aktuali jos turiniu, bet ir iliustracijomis – B. Buračo nuotraukomis, kurios tekstui teikia papildomos informacijos, kartu darydamos jį vaizdesnį ir pačios įgydamos naujų prasmų.

„Pro memoria“ skiltyje prisimename amžinybėn išėjusius redaktorę, tekstologę, vertėją, o mums – pirmiausia tautosakininkę Danutę Krištopaitę ir plačia savo veikla ryškiai į Lietuvos folklorinio ir visuomeninio sąjūdžio istoriją įėjusį etnologą Joną Trinkūną.

Kaip jau įprasta, tome pristatomi nauji folkloristams aktualūs leidiniai, kuriuos šįkart recenzuoja ne folkloristai. Sociologė Sigita Kraniauskienė vertina trijų skirtingų humanitarinių ir socialinių mokslų sričių atstovų parengtą monografiją Lietuvos pasienio miestelių atmintis ir tapatybė: Valkininkai, Vilkyškiai, Žeimelis, o Vilniaus universiteto knygotyrininkas Tomas Petreikis aptaria Domo Kauno veikalą Mažosios Lietuvos knygų link, kuriame apibendrinama autoriaus patirtis ieškant dokumentinio paveldo Klaipėdos krašte. Anotacijomis atkreipiamas dėmesys į dar dvi pernai pasirodžiusias su tradicine kultūra susijusias knygas (Ritos Balkutės Galia užburti ir Liberto Klimkos Lietuviškų tradicijų skrynelė) ir šiais metais kolegų baltarusių pradėtą leisti mokslinį periodinį leidinį Беларуські фальклор.

Kronikoje apžvelgiami su folkloristika susiję renginiai, informuojama apie Latvių tautosakos archyvo svetainėje prieinamą naują duomenų bazę.